

**Osnovna šola Ivana Cankarja Ljutomer
PODRUŽNICA CVETKA GOLARJA**

Utemeljitev ravni doseganja 5. ravni razvoja novosti

**INOVACIJSKI PROJEKT: Udejanjanje načel vseživljenjskega učenja –
podaljšano izobraževanje za učence s posebnimi potrebami.**

**POROČILO O EVALVACIJI NOVEGA METODIČNEGA IZVAJANJA VZGOJNO-
IZOBRAŽEVALNEGA DELA, KI VSEBUJE OPIS EVALVIRANEGA
METODIČNEGA MODELA IZVAJANJA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA DELA,
OPIS METODE EVALVIRANJA IN REZULTATE EVALVACIJE**

Vodja projekta: Vida Klun, univ. dipl. psih.

Ravnateljica: Darja Kosič Auer, prof. ped.

Konzulentka: Sonja Dobravc, prof. spec. in reh. pedagogike

Uvod

Smo podružnična osnovna šola Cvetka Golarja Ljutomer. Izvajamo prilagojen program z NIS in program vzgoje in izobraževanja. Imamo svojo vizijo in se kot šola soočamo in odpiramo za nove izzive ter prilagajamo smernicam in zahtevam na področju izobraževanja otrok s posebnimi potrebami. Otrokom želimo zagotoviti možnost za najugodnejši razvoj in napredek, katerega končni cilj je doseganje čim višje stopnje neodvisnosti in socialne vključenosti. V svoji viziji sledimo sodobnemu konceptu socialnega konstruktivizma.

Z izvajanjem inovacijskega projekta smo pričeli v šolskem letu 2008/2009.

Projekt Udejanjanje načel vseživljenjskega učenja – podaljšanje izobraževanja za učence s posebnimi potrebami je nastal na osnovi potreb in interesov učencev, staršev ter učiteljev in na osnovi analize obstoječega stanja.

V šolskem letu 2008/2009, ko smo pričeli z izvajanjem projekta, sta dva učenca nadaljevala izobraževanje v programu nižjega poklicnega izobraževanja, štirje so se odločili podaljšati izobraževanje za eno leto, kar jim omogoča 75. čl. ZOŠ. Učenci so bili vključeni v kombiniran oddelek (učenci 7., 8., in 9. razreda).

Opravili smo tudi analizo vključitev naših učencev v delo (zaposlitev) po končani osnovni šoli ali nižjem poklicnem izobraževanju in ugotovili, da v zadnji sedmih letih nobeden učenec po končanem izobraževanju ni dobil zaposlitve. V Pomurju v tem šolskem letu ni bilo razpisanega programa nižjega strokovnega izobraževanja.

V inovacijskem projektu smo želeli razviti model učenja in poučevanja za učence s posebnimi potrebami, ki so vključeni v prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom in so podaljšali osnovnošolsko izobraževanje za eno leto, izboljšati kvaliteto in izvedbo vzgojno-izobraževalnega dela ter ustvariti razmere za vseživljenjsko učenje in uspešnejšo socialno vključenost.

Zakonske in pravne podlage

Izvajanje inovacijskega projekta je potekalo v skladu s Pravilnikom o posodabljanju vzgoje in izobraževanja, Zakonom o osnovni šoli in Letnim delovnim načrtom **Osnovne šole Ivana Cankarja Ljutomer PODRUŽNICE CVETKA GOLARJA.**

Namen in cilji projekta

Za učence s posebnimi potrebami, ki so po končani šolski obveznosti podaljšali izobraževanje na naši šoli smo želeli razviti model poučevanja in učenja, s katerim bi izboljšali kakovost poučevanja in učenja, razvili nova potrebna znanja, spretnosti in kompetence, ki spodbujajo trajnejše in uporabnejše znanje, motivacijo za učenje in razviti koncept vseživljenjskega učenja.

Želeli smo opozoriti tudi na neenake možnosti in neenoten pristop pri vključevanju otrok s posebnimi potrebami v nadaljnje izobraževanje.

Oris aktivnosti in rezultati evalvacije

Z izvajanjem inovacijskega projekta Udejanjanje načel vseživljenjskega učenja – podaljšanje izobraževanja za učence s posebnimi potrebami smo **razvijali model odprtega in fleksibilnega učnega okolja**, kjer **posamezniki izbirajo individualne učne poti**, ustrezne svojim **potrebam, interesom in sposobnostim**, kjer posameznik **prevzema odgovornost** za svoje lastno učenje. Učno okolje opredeljujejo štirje elementi:

- učitelj
- učenec
- didaktični pristop
- socialno okolje

Vsem štirim elementom smo pri načrtovanju in izvajanju modela namenili posebni poudarek.

Razvijali smo **ново vlogo učitelja**, pri nastajanju in prenosu znanja, ki poudarja pomen **vseživljenjskih znanj, pridobljenih v različnih življenjskih situacijah**, kjer se je v procesu pridobivanja znanj, spretnosti in zmožnosti (kompetenc) povečalo **samostojno delo učencev** (projektno učno delo, eksperimentalno učno delo, praktično delo, obdelava podatkov in gradiv, uporaba IKT tehnologije, sodelovalno učenje itd.), **stopnja individualnosti in notranje** diferenciacije, **medpredmetno povezovanje s timskim delom in avtonomija učitelja**.

Pri oblikovanju modela, didaktičnem načrtovanju smo pozornost posvetili tudi možnostim za **razvoj socialnih kompetenc učencev**.

Na osnovi **analize stanja in samorefleksije učiteljev** smo pripravili smernice za pripravo koncepta. Natančno smo pregledali **učne načrte, cilje**, jim poiskali **ustrezne vsebine, določili področja, ki jih želimo dopolniti** (glede na potrebe učencev, učiteljev, staršev). Pri izbiri oziroma dopolnitvi smo izhajali iz **življenjskega okolja, uporabnosti znanj, spodbujali izkušenjsko učenje**, vključevali že pridobljeno znanje in ga razširjali, **razvijali kritično mišljenje in kritičen odnos do sprejemanja informacij, uporabnost in pomoč v življenjskih situacijah ter odločitvah**.

Vsak učitelj je pripravil učni načrt za svoj predmet. Da smo lahko sledili potrebam in željam učencev (pridobiti več praktičnih znanj, naučiti se tisto, kar bodo potrebovali v življenju, samostojno narediti nek uporaben izdelek, razviti socialne spretnosti in kompetence, naučiti se ravnanj v določenih socialnih situacijah) **smo povečali število ur posameznim učnim predmetom** (na račun ur, ki smo jih pridobili za kombinacijo), **skupno število ur ni presegalo predpisanega dovoljenega števila ur na teden.** Tako smo dodali tedensko 2 uri TIT, 1 uro GOS, 1 uro IKT, nekaterim predmetom smo dodali nekatere **nove vsebine** ali pa jih le **dopolnili znotraj predmetnih področij**, npr.: naravoslovje – skrb za zdravje, higiena in nega telesa, skrb in nega otroka, pripomočki za nego otroka, bolezni; družboslovje – ekološki problemi, onesnaževanje, skrb za zdravo okolje, človekove pravice; TIT – izdelava makete gradbišča, od ideje do izdelka (izdelava pručke, čolna), SLJ – prošnja, zahvala, življenjepis, prijavnica; v okviru razrednih ur smo izvajali PO in SOU – spoznavanje sebe, sprejemanje odločitev, svoboda in odgovornost, prijava v srednjo šolo, prijava na razpisano delovno mesto idr.

Vsak učitelj je za predmet, ki ga je poučeval natančno načrtoval izvedbo pouka z izvajanjem učinkovitih didaktičnih strategij, ki poudarjajo vseživljenjska znanja.

Spreminjali **smo pojem učenja, znanja in poti do znanja ter učiteljevo vlogo**, kjer ni več bistvenega pomena učiteljevo posredovanje med vsebino in učencem, temveč učitelj postaja vse bolj **organizator učenja, učenec pa njegov aktivni tvorec.** Ob takšnem načinu dela mora biti program učenja prilagojen **potrebam vsakega posameznika.**

Skupno poučevanje in učenje smo **individualizirali.** Učenje postaja vse bolj individualni proces, ki predpostavlja lastni napor in trud posameznika. Učenec se uči z lastno dejavnostjo, odkrivanjem, poskušanjem, izkušnjo, ustvarjanjem, kar mu zagotavlja v vseh fazah učenja aktivno vlogo. Omogoča mu tudi razvoj talenta (močnih področij).

Uvajali smo fleksibilni predmetnik, izvajali različne organizacijske oblike dela: strnjene ure, dneve dejavnosti, projektni dan. V vzgojno-izobraževalne dejavnosti smo **vključevali starše** (spoznavanje in predstavitev poklicev, starih obrti, rokodelskih znanj, npr. pletenje in izdelovanje različnih izdelkov iz ličja, slame, šibja, peka prazničnega peciva in kruha, jesenski bučni aranžma), **zunanje sodelavce** (obisk sadjarja, kjer so učenci pod njegovim mentorstvom in vodenjem zasadili drevje v šolski sadovnjak, se učili obrezovanja sadnega drevja, pletenje košar iz ličja, obiskali so kovačijo in ročno izdelovali žablje), **inštitucije okolja** (npr.: CSD – ureditev štipendije, denarno pomoč; Zavod za zaposlovanje – iskanje zaposlitve, prosta delovna mesta, ZZV – ureditev zdravstvenega zavarovanja); pri Rokodelski akademiji Veržej smo se vključili v regijski projekt – Mladi posvojijo rokodelca in si prizadevali za varovanje nesnovne kulturne dediščine, medgeneracijsko druženje in skrb za razvoj ustvarjalnih potencialov mladih.

Da so učenci motivirani, morajo videti smisel svojega učenja in poznati cilje pouka. Zato smo v projektu izpostavili področje motivacije za učenje, ki naj temelji na močnih zmožnostih učencev, razvojni ravni in uspešnosti vsakega učenca, sodelovanju učencev pri načrtovanju, izvajanju in evalvaciji dela.

Izvajali smo aktivne učne metode, ki omogočajo miselno, čustveno in ustvarjalno dejavnost učenca in spodbujajo vedoželjnost in razvijajo kulturo dela. Pomembna je tudi pravočasno in temeljita povratna informacija. Tako je nastajala »odprta oblika pouka« z določeno mero svobode in izbire, z upoštevanjem želja, ciljev in interesov učenca.

Izvajanje inovacijskega projekta je prineslo bolj odprto in fleksibilno organizacijo vzgojno-izobraževalnega dela, večjo strokovno avtonomijo učitelja in odgovornost za učenca (povečala se je izbira, individualizirano delo, večja fleksibilnost pri organizaciji dela, strnjeno poučevanje nekaterih predmetov, strnjene učne ure, medpredmetno načrtovanje, sodelovanje z učenci, samoevalvacija).

Fleksibilnost učnega procesa omogoča izvajanje projektne učnega dela, kjer smo razvijali predvsem tiste cilje, ki jih je v časovno omejenih urah težko uresničiti (poudarja pa aktivno učenje, spodbuja motivacijo, sodelovalen odnos, učitelja in učenca postavlja v nov, enakovreden in ustvarjalen odnos).

Skozi izvajanje projekta smo izpostavili **osebno refleksijo učiteljev, timsko sodelovanje**, s prenosom informacij ostalim kolegom in izmenjavo dobre prakse smo razširjali koncept iz delovanja na osebni ravni k prenosom sprememb v konceptu delovanju celotne šole.

Metode evalviranja:

1. akcijsko raziskovanje;
2. SPIN analiza;
3. sprotne evalvacije učencev, učiteljev;
4. samorefleksija učiteljev in psihologinje;
5. anketni vprašalnik (odprta vprašanja), učencev, učiteljev;
6. video gradivo, foto material.

Evalvirali smo naslednje didaktične elemente: *fleksibilnost učnega programa in kurikula – dopolnjene učne načrte, vsebine, dosežene cilje, učne ure, oblike in metode dela, dneve dejavnosti, medpredmetno povezovanje, timsko sodelovanje, vključevanje zunanjih sodelavcev, staršev, medgeneracijsko sodelovanje in sodelovanje z inštitucijami okolja.*

Zaključek

Inovacijski projekt, po vrsti že tretji, je nastal na **osnovi potreb vseh treh udeležencev v vzgojno-izobraževalnem procesu** – učencev, učiteljev in drugih strokovnih delavcev ter staršev. Hkrati pomeni izvajanje inovacijskega projekta **odziv na spremembe na področju izobraževanja otrok s posebnimi potrebami** ter aktualne gospodarske in družbene spremembe.

Evalvacija projekta je pokazala, da so učenci napredovali v znanju, povečala se je motivacija za učenje. Nov način dela so dobro sprejeli, radi so sodelovali v dejavnostih in bili aktivni udeleženci v vseh fazah učnega procesa. Povečali smo

samostojno in aktivno delo učencev (projektno učno delo, praktično delo, eksperimentalno delo, obdelavo podatkov, uporabo IKT, sodelovalno učenje).

Tudi starši so bili zadovoljni z vključitvijo otroka v podaljšano izobraževanje, njegovim učnim uspehom in vzgojnim ter socialnim napredkom.

V projektu je poudarjena aktivna vloga učitelja pri nastajanju in prenosu znanja, kjer je učitelj mentor, spodbujevalec samostojnega raziskovanja in učenja. Izvajanje projekta podaljšanega izobraževanja je prineslo tudi večjo strokovno avtonomijo učiteljev, povečalo se je timsko in medpredmetno sodelovanje.

Povezovali smo se s **socialnim okoljem**, v vzgojno-izobraževalno delo smo vključevali **zunanje sodelavce** (vrtnarja, sadjarja, kovača, čebelarja, rokodelca – izdelava izdelkov iz ličja in slame), se povezovali z **inštitucijami okolja** (CSD, Urad za delo), pri Rokodelski akademiji smo se vključili v **projekt MLADI POSVOJJO ROKODELCA** in se tako vključili v prizadevanja za varovanje kulturne dediščine, medgeneracijsko druženje.

Promovirali smo razvoj učenčevih kompetenc, veščin za učenje in življenje, razumevanje telesnega zdravja in kvalitetnega bivanja, okoljsko vzgojo in socialno učenje, vseživljenjsko učenje, udeležnost in soustvarjalnost v učno-vzgojnem procesu, kjer je šola prostor, v katerem učenec pridobi občutek lastne vrednosti.

Rezultate projekta smo predstavili sodelavcem na podružnični šoli, na strokovni konferenci na matični šoli, na strokovnih aktivih, na roditeljskem sestanku, učitelj TIT pa je s prispevkom sodeloval na mednarodnem simpoziju o projektne učnem delu **OD IDEJE DO IZDELKA** v Portorožu.

Projekt predstavlja model dobre prakse, ki ga je mogoče ob prilagoditvah potrebam šole izvajati tudi na drugih osnovnih šolah, kjer izvajajo prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom.

S projektom razvijamo nov pristop za učence s posebnimi potrebami, ki po končani osnovnošolski izobrazbi zaradi različnih vzrokov ostajajo doma. Z vključenostjo v podaljšano izobraževanje jim izboljšujemo kvaliteto njihovega življenja in socialno vključenost.

V inovacijskem projektu je bila dosežena 5. stopnja razvoja novosti, saj smo opredelili referenčni okvir, na osnovi analize izpostavili pomanjkljivosti, iskali vzroke zanje in na osnovi sprememb oblikovali metodični model izvajanja podaljšanega izobraževanja za učence s posebnimi potrebami.

Komentarji učencev:

- »... Naučil sem se veliko koristnega ...«
- »... Pri delu uživamo, učitelj S. je zakon ...«
- »... Več se družimo, smo bolj povezani ...«
- »... Izdelal sem letalo, ki je letelo ...«

Nekaj izjav iz samorefleksije učiteljev:

»... Zelo pomembno je, da je pri delu zadovoljen tudi učitelj. In če govorimo o zadovoljstvu učitelja, bo zadovoljen predvsem, če bo imel možnost biti ustvarjalen, za takšen način dela pa je potreben čas ...«

»... Pri delu v projektu je nastalo nekaj slikovnega materiala, kar se mi pri učenju TIT zdi vedno pomembnejše. Slika namreč pove več, kot ne vem koliko besed, pa še analiza ur poteka hitreje. Ob vsaki sliki se spomnimo na to, kaj je bilo dobro in tudi slabih strani, kaj je potrebno izboljšati, zato je prav, da tudi te slike shranimo (npr. spodrsaljki pri delu, zaščita pri delu) ...«

»... Učitelj pri pouku je le planer, spodbujevalec in usmerjevalec, učenci pa so tisti, ki postavljen plan uresničijo, ga dosežejo ...«

»... Poučevanje predmetnega področja slovenščine mora temeljiti na izkustvenem učenju, učenci morajo do določenih spoznanj priti sami, jih doživeti in oceniti. Zato je treba upoštevati tudi zmogljivosti in interese učencev ...«

»... Vrednotenje in ocenjevanje dela: samoevalvacija učencev (učitelj je usmerjevalec), sodelovalno učenje, projektno delo. Takšen način dela zahteva opisno vrednotenje dela ...«

»... Najbolj sprejete in učinkoviti metode dela sta delo v parih in delo v skupinah, frontalno obliko dela sem uporabila le za uvodno motivacijo ...«

»... Pri pouku so učenci najbolje sprejeli naslednje metode dela: viharjenje možganov, lastno aktivnost, igro vlog, delo z računalnikom, raziskovalno učenje, sodelovalno učenje, projektno delo ...«

»... Spomladi smo dali poudarek vrtnarstvu. Sami smo vzgojili sadike zelenjave in zelišč. Iz prvih pridelkov na vrtu smo se naučili pripraviti spomladansko kosilo ... V sodelovanju s predmetom Obdelava gradiv – les smo začeli komposirati odpadke iz vrta, učne kuhinje z namenom kroženja stvari v naravi in varstva okolja. Poudarek smo dali ekološkemu vrtnarjenju, brez uporabe kemičnih sredstev. Narava dela je temeljila na izvajanju praktičnega dela, izboljšanju motoričnih spretnosti, sprejemanju odgovornosti za lastno življenje in preživetje ...«

Vida Klun, univ. dipl.psih.